

telské metody, které sklizňové období jednotlivých druhů výrazně prodlužují: předpěstování sadby, pěstování v pařnících, sklenících, přirychlování, dopěstování. V poslední době k nim přistupuje nastýlání půdy fólií (mulčování), pokrývání porostů perforovanou fólií, pěstování v nízkých fóliových tunelech, pod plastickými kryty nebo ve větších folijnících.

Z potřeby prodloužit maximálně sklizňové období jednotlivých zeleninových druhů vznikla šlechtěním výrazná fyziologická různorodost odrůd. Na výběru odrůdy záleží dnes do značné míry pěstitelský úspěch. V některých případech jsou odrůdové skupiny při pěstování dokonce nezaměnitelné: skleníkové a polní salátové okurky, ozimé, rané a letní saláty, ozimé a jarní cibule nebo kapusty. Zelenina jako potravina vyniká neobyčejně bohatou pestrostí i proto, že mnohé zeleninové druhy využíváme různými způsoby: čerstvé, skladované, sušené, mražené nebo jinak konzervované. I v tomto případě nelze odrůdy pro jednotlivé účely zaměňovat.

Estetická hlediska obvykle se zemědělskými plodinami pěstovanými pro užitek nespojujeme. A přece jsou mezi nimi mnohé, jimž okrasné hodnoty nelze upřít, např. artyčoku, kadeřávu,

mangoldu, tykvím. Zelenina a ovoce jsou na pohled krásné v porostu i detailech, připravené k jídlu i použity ke zdobení. Tvarová a barevná pestrost některých dnešních zeleninových druhů, např. salátů, tykví, rajčat, je nebývalá. A šlechtitel, vědom si dekorativní úlohy zeleniny, rozšiřuje záměrně variabilitu nejenom ve směru užitkovém, ale i vzhledově.

Dnešní nepřehrněné množství šlechtěných odrůd je výsledkem především záměrného dlouhodobého genetického rozrůznění vlastností užitkových (znaků výnosových, sklizňových, kvalitativních) a fyziologicko-ekologických, takže odrůdy jsou přizpůsobeny různým obdobím a prostředím pěstování. Nejnovější z nich zahrnují i genetickou rezistenci k některým chorobám. Ke jmenovaným cílům se však připojují i záměry čistě estetické. Jaké jiné důvody než zájem o pestrost a atraktivnost vzhledu vedly k vyšlechtění žlutých rajčat a paprik, červených růžičkových kapust a kadeřávků, a v nejnovější době např. žlutých zeleninových tykví nebo dokonce žlutých salátových řep.

V průmyslově vyspělých zemích se pěstováním zeleniny zabývá zahradnictví jako specializované odvětví rostlinné výroby, které stále více využívá velko-

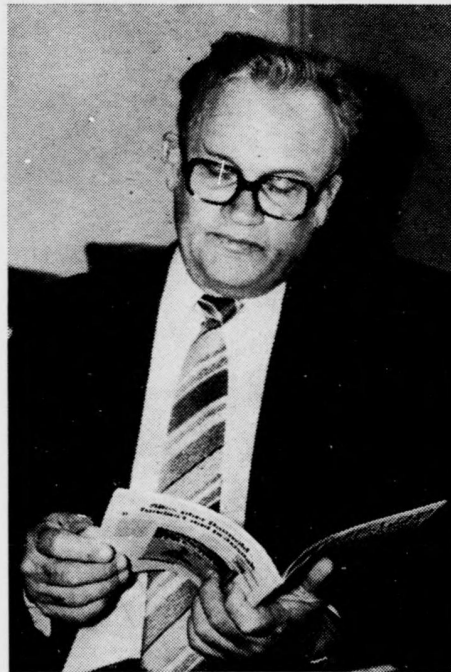
výrobních metod produkce a nových technických postupů. Městským spotřebitelům dodává zeleninu rozsáhlá obchodní síť, velké zpracovatelské závody a velkoobjemové sklady.

Dnešní obyvatel města se však také rád vrací k přírodě. Nejenom jako pasivní pozorovatel přírodních krás, ale i jako spoluvůrce. Odtud trvale rostoucí zájem o zahrádkářskou činnost. Amatérské pěstování není jistě vedeno pouze snahou vypěstovat užitečnou součást jídelníčku. Tento přínos není zanedbatelný, avšak hlavním důvodem, proč se lidé obracejí k pěstování květin, ovoce a zeleniny na vlastní zahrádce, je příjemné rozptýlení, fyzický pohyb na zdravém vzduchu a bohaté estetické zážitky při vytváření užitečných i krásných výpěstků. Neméně významná je i skutečnost, že dobré výsledky pěstování uspokojují autora pocitem dobře zvládnuté další odbornosti, kterou nesporně zahrádkářství vyžaduje. Jen informovaný pěstitel dovede využít neobvykle širokou druhovou a odrůdovou variabilitu, kterou zelenina poskytuje, stejně tak jako pestrost pěstitelských metod k tomu, aby získal kvalitní výpěstky a rozšířil soubor běžných druhů o neobvyklé nové typy zelenin.

Šedesátiny RNDr. Jana Hanzáka, CSc.

Před deseti lety vyšel v tomto časopise příspěvek dr. V. Mazáka, hodnotící činnost a život tehdy padesátiletého dr. Jana Hanzáka (Živa 1973: 223). K všestrannému zhodnocení jubilatovy osobnosti, provedené jedním z jeho nejbližších spolupracovníků, je obtížné cokoli dodávat: byla dobře vystižena složitá skladba osobnosti vědce, organizátora i popularizátora, jaká se mezi našimi zoology nevyskytuje právě často. Snad tedy dnes při blahopřání dr. Hanzákovi jen několik základních údajů.

Jan Hanzák se narodil 3. září 1923 v Líšně u Benešova, kde prožil mládí a prvé seznámení s přírodou. Jeho tvůrčí činnost dokresluje to, že svoje první odborné poznatky nezapsal jen do deníku, ale již jako devatenáctiletý publikoval v časopise Sylvia ornitologické sdělení o podzimním tahu ptáků v okolí Bystřice u Benešova. Ornitologii a Čs. společnosti ornitologické, která časopis a později sborník Sylvia vydává, zůstal jubilat věrný dodnes — nejen jako autor, ale i jako organizátor a později především popularizátor. Jeho původní pracovní zaměření vycházelo z faunistiky, ovšem velmi brzy překročilo její úzký rámec a již během vysokoškolských studií u prof. Komárka v Praze se začalo ekologicky prohlubovat — jednak ve směru studia bionomie vybraných druhů (dizertační práce o potápce roháči, publikovaná ve Sborníku Nár. muzea — příř. vědy 1952), jednak ve směru chorologicko-taxonomickém (př. nález hnízdicích čečetek v ČSSR a rozbor jejich populace po stránce taxonomické z r. 1953 aj.). Již z těchto prvních prací byl patrný jeden — dalo by se říci současný rys: jak dr. Hanzák pochopil nutnost ochrany ptactva a přírody v rámci měnící se krajiny. A nejen pochopil: zasazoval se o ni

i prakticky. Navenek snad nejtrvalejším dokladem jeho snah z tehdejší doby je zřízení Státní přírodní rezervace Velký a Malý Tisý, která se stala jednou z nejcennějších a jistě i nejznámějších ornitologických lokalit u nás i mezinárodně. Prozíravým a snad ještě neúplně oceněným činem bylo i zřízení Biologické stanice u Velkého Tisého, které umožnilo nejen zajímavé a poučné pobytové stovkám ornitologů a zejména studentů, ale zajistilo i trvalou kontrolu rezervace,

sledování jejího vývoje a možnost aktivních zásahů — tedy to, po čem se márně volá i u mnohem větších chráněných území. Z možností této stanice vyplynula i jubilatova kandidátská disertační práce o kvakoši nočním.

Kromě ochrany ptactva a přírody vůbec by snad bylo na místě připomenout i trvalé snahy dr. Hanzáka o spojení biologie a myslivosti.

Zvláštní zmínku zasluhuje popularizační činnost dr. Hanzáka, která z něho učinila snad jednoho z našich nejznámějších zoologů vůbec — nejen u nás, ale i v zahraničí. I tato činnost organicky navazuje na odbornou práci a zájmy zejména v ochraně přírody a myslivosti: nový přístup k přírodním zdrojům a přírodě, požadovaný ekology, nemůže být realizován bez výchovy veřejnosti. A ta se může díť pouze prostřednictvím tisku, rozhlasu a televize, kde všude jubilat své poznatky široce uplatňuje. Zejména zásadním dílem po této stránce je mnohosvazková edice Světem zvířat, vydaná v reedících v nakladatelství Albatros.

O organizačních záležitostech snad jen to, že kromě dlouholetého vedení zoologického oddělení Národního muzea v Praze je jubilat dlouhá léta jednatelem a pak místopředsedou Čs. společnosti ornitologické, redaktorem jejího sborníku Sylvia, členem různých redakčních rad (včetně redakční rady časopisu Živa), vědeckých rad, poradních sborů a podobných nezbytných článků našeho současného vědeckého i veřejného života. A kdo někdy seděl v pracovně dr. Hanzáka v Národním muzeu, jistě získal v krátké době obraz o tom, co tato veřejná a organizační angažovanost obnáší.

Karel Hudec